

Bundel versnipperde planten kennis in gemeentegroen

Veel kleurige vasteplantenborders verdwenen in de jaren '70 uit het gemeentegroen vanwege noodzakelijke bezuinigingen. Onderzoek toont echter aan dat er voldoende vaste planten zijn die tegen lage kosten onderhouden kunnen worden. Maar de versnipperde kennis weerhoudt de vaste planten voorsnog van een terugkeer in het openbaar groen. Bundelen van die kennis, onder leiding van de gemeente, is noodzakelijk.

Tekst Margareth Hop
Beeld Ferry Noordam

In de jaren zeventig zag je ze nog volop in gemeenten: borders met kleurige vaste planten. In de jaren daarna werd er zoveel bezuinigd dat het onderhouden van vasteplantenborders te duur werd. Het openbaar groen werd ook echt groen van kleur, met vooral bomen, heesters en gras. Omdat bewoners dit vaak saai vonden, werd in de jaren negentig geëxperimenteerd met kleurige kruidenrijke grasbermen, die met extensief maai-beheer onderhouden kunnen worden. In Duitsland en op enkele plaatsen in Nederland testte men vaste planten uit die ook met weinig onderhoud toekunnen. Er bleken veel vaste planten te zijn die met lage kosten beheerd kunnen worden.

Geen opleving

Ondanks de positieve onderzoeksresultaten kwam er geen opleving van het gebruik van vaste planten. In de tussentijd deed zich namelijk in menig gemeentelijke organisatie een grote verandering voor: de eigen groendienst, vaak nog met een kwekerij, werd afgestoten. Een afdeling die verantwoordelijk is voor allerlei werkzaamheden in de openbare ruimte, en die vaak meer is gespecialiseerd in civiele techniek dan in planten, ging het werk aan het openbaar groen coördineren. Deze afdeling besteedt het praktische werk bijna altijd uit aan externe partijen.

Vroeger had een gemeente meestal zelf een medewerker die van alle aspecten van het ontwerpen, aanleggen en onderhouden van vasteplantenborders op de hoogte was. Dat is nu nog zelden het geval. Hoewel de benodigde kennis voor het werken met vaste planten niet is verdwenen, is deze kennis nu over verschillende partijen buiten de gemeente verspreid geraakt. Om betaalbare kwaliteitsbeplantingen te maken, is het heel belangrijk dat die kennis weer bij elkaar komt. Alleen dan kan in één keer een goed plantvak

worden aangelegd, dat niet na korte tijd al weer op de schop moet.

Als opdrachtgever moet de gemeente aangeven wat het doel van een beplanting is, hoeveel het mag kosten en welk eindbeeld ze wil bereiken. Daarnaast is de gemeente ook het best op de hoogte van de omstandigheden op de locatie: wat is de grondsoort, hoe is de waterhuishouding in zomer en winter, door wie en hoe wordt de beplanting gebruikt, worden er veel honden uitgelaten, is er een konijnenplaag, enzovoort. Vervolgens zet een ontwerper de eisen van de gemeente om in de kleuren, structuren en vormen van plantbedden. De kweker die de planten levert, heeft weer verstand van de verschillen tussen soorten en cultivars, die cruciaal zijn voor het goed functioneren van de planten op de locatie. Een groenaannemer weet hoe drainageproblemen aangepakt kunnen worden en hoe de planten bij aanplant behandeld moet worden. Het bedrijf dat het groen onderhoudt gaat vervolgens aan de slag om de beplanting meerdere jaren aantrekkelijk te houden en het onkruid efficiënt te bestrijden.

Contactpersoon

Maar wie zorgt er nu voor dat al deze partijen met elkaar in gesprek raken en elkaar gedurende jaren op de hoogte blijven houden? Hierover is het laatste woord nog niet gezegd want er zijn allerlei mogelijkheden. Een manier die in elk geval goed werkt, is dat een gemeente een vaste contactpersoon aanstelt, die gedurende lange tijd verantwoordelijk is voor de coördinatie van het werk aan de vaste planten. Deze contactpersoon kan bijvoorbeeld zorgen dat de voorman van de onderhoudsploeg aan de ontwerper en het aanlegbedrijf een rondleiding geeft. Zo zien zij na enkele jaren het resultaat van hun inspanning terug. Het organiseren van feedback tussen de partijen is heel belangrijk voor de kwaliteit van toekomstige projecten. Dit kan contractueel worden vastgelegd. Ook al wisselt de gemeente van onderhoudsbedrijf, kan de contactpersoon ervoor zorgen dat de opgebouwde praktijkkennis behouden blijft en wordt doorgegeven.

Een andere manier van kennisuitwisseling is ontstaan rondom enkele kwekerijen. Zij hebben

samenwerking gezocht met ontwerpers en aanleg- en onderhoudsbedrijven. Als consortium bieden zij aan gemeenten een offerte aan die ontwerp, aanleg en plantenleverantie omvat, en soms ook nog het onderhoud in de eerste drie – cruciale – jaren. In deze consortia komt zeer veel vakkennis weer samen. Mogelijk ontstaan er in de komende jaren meer van dit soort bedrijvencombinaties.

Begin is er

Het werken met vaste planten in gemeenten begint in Nederland pas recent weer op te leven. Het is daarom niet zo eenvoudig om ervaren bedrijven te vinden. Want verstand van vaste planten, dat hebben veel mensen. Maar de toepassing in het openbaar groen vergt extra gespecialiseerde kennis. De beste bedrijven zijn te vinden door te kijken bij eerder door hen afgeronde projecten. Aan projecten die er al minstens drie jaar liggen, is het meest te zien. Het voorbeeld moet wel een praktijksituatie zijn. Sommige bedrijven hebben

Grote foto
Langs de Laak in Den Haag ligt een groot langwerpige plantvak met onder meer Helenium, Phlox, Geranium endressi en G. macrorrhizum, Alchemilla mollis, Anemone x hybrida. De planten zijn geleverd door Kwekerij Lubbe uit Lisse en Van 't Wout in Boskoop.

Margareth Hop is onderzoeker selectie en gebruikswaarde boomkwekerijgewassen bij PPO.

prachtige voorbeeld-beplantingen op hun eigen terrein, maar daaraan is niet goed af te lezen hoeveel onderhoud die mooie beplanting heeft gevegd. Bedrijven kunnen hun vakkennis beter bewijzen door bijvoorbeeld een rotonde te beplanten: een beperkt oppervlak, maar wel een echte praktijklocatie, die bovendien veel bekeken wordt.

PPO heeft recent een onderzoek naar vaste planten in het openbaar groen afgerond. Ook in de ons omringende landen worden proeven met vaste planten voor extensief beheer gedaan. Kwekers introduceren nieuwe gewassen, specifiek voor dit doel. Studenten in het groene onderwijs kiezen dit onderwerp ook regelmatig voor het schrijven van verslagen en als praktijkopdracht. Initiatieven als 'De groene stad' zorgen ervoor dat goed gelukte praktijksituaties bekendheid krijgen. Door al deze activiteiten komt steeds meer informatie beschikbaar voor gemeenten en bedrijven die aan vaste planten willen beginnen. Deze serie artikelen is bedoeld als een overzicht van de aspecten die bij het werken met vaste planten van belang zijn. De bal ligt nu bij gemeenten en bedrijven om iets met deze kennis te doen. Wie gaat met wie samenwerken om meer kleur in het openbaar groen te brengen? We zullen het zien, de komende jaren... ■

Het onderzoek naar vaste planten in het openbaar groen via www.tuinenlandschap.nl

Na enkele jaren is het plantvak met Geranium, Echinacea, Alchemilla mollis, Anemone x hybrida en Miscanthus nagenoeg gesloten en daardoor onderhoudsvriendelijk.

Bert Griffioen: „Bewijs dat vaste planten goedkoper zijn”

Vastplantenkweker Bert Griffioen weet dat de kennis over vaste planten bij gemeenten is weggedreven, wat leidde tot duur onderhoud, met alle teurstellingen van dien. Griffioen vroeg zich vier jaar geleden af of er niet toch nog een markt bestond voor vaste planten in het gemeentegroen. Hij organiseerde een symposium over het onderwerp, kreeg respons en het balletje ging rollen. Griffioen: „De tweede gemeente kwam al met de vraag of we ook het grondwerk konden doen.” De kweker rook zijn kans en biedt gemeenten nu een uitgekend totaalconcept aan voor

beplanting van het openbaar groen met vaste planten. Hij heeft een ijzersterk argument om de gemeenten 'om' te krijgen: kostenbesparing. Hij troont consequent de gemeenteambtenaren mee naar een geslaagde vastplantenborder in een praktijksituatie. Griffioen: „Dan zien ze met eigen ogen dat het vastplantenvak niet veel onderhoud vraagt en dus kostenbesparend is.” Doordat veel minder schoffelbeurten nodig zijn, kan deze kostenbesparing volgens Griffioen oplopen van €2,5 tot €4 per m². De juiste plant op de juiste plek is de volgende troef van de

vastplantengigant. Griffioen: „Eigenlijk brengen wij de kennis vanuit de kwekerij het plantsoen in. Want van het enorme sortiment vaste planten, komt uiteindelijk maar een beperkt aantal soorten in aanmerking. Een snelle bodembedekking is hierbij het belangrijkste criterium. Daarbij komt het op de exacte soort en zelfs cultivar aan, omdat de ene plant wel gedijt in een park waar ook honden hun poot optillen en de nauw verwante andere net niet. Behalve kennis, levert Griffioen ook de benodigde arbeid. Want het bedrijf wil er zeker van zijn dat de planten goed aanslaan.

Dat betekent dat, ondanks dat gemeenten compleet vrij zijn om binnen het totaalconcept te kiezen voor al dan niet uitbesteden van een aantal zaken, Griffioen Wassenaar in de praktijk voor 99% zelf aanplant. Ook het ontwerpen gebeurt steeds meer in eigen huis. Het Wassenaarse vastplantenbedrijf rekent inmiddels zo'n dertig gemeenten tot zijn klantenkring, waarvan een aantal als referentiegemeente dient. Griffioen verklaart dit succes uit het feit dat hij het vermarkten van de vaste plant heel serieus neemt.

Marrit Molenaar